

READER

“discussievoer” bijeenkomst 9 juni 2016

Nr.		Pag.
1	Ik woon met meerdere volwassenen in een huis. Wat betekent dit voor mijn bijstandsuitkering?	2
2	'Mantelzorgboete frustreert de participatiesamenleving'	3
3	Mantelzorgboete alleen voor migranten ouderen	5
4	Steeds meer jongeren op straat door kostendelersnorm	7
5	Zwartboek gevolgen kostendelersnorm door Groot MO/GGz overleg Amsterdam	9
6	Experimenten in de Bijstand; de Sociale alliantie voor een samenleving tegen armoede	13

Ik woon met meerdere volwassenen in een huis. Wat betekent dit voor mijn bijstandsuitkering?

Hoe meer personen van 21 jaar of ouder in uw huis wonen, hoe lager uw bijstandsuitkering. Omdat u uw woonkosten kunt delen met anderen krijgt u een lagere uitkering.

Niet iedereen telt mee als kostendeler

Deze personen tellen niet mee voor de kostendelersnorm:

- jongeren tot 21 jaar
- studenten die een studie volgen waarvoor ze studiefinanciering kunnen krijgen
- leerlingen die de beroepsbegeleidende leerweg (BBL) volgen
- personen vanaf 18 jaar die onderwijs volgen dat recht geeft op een tegemoetkoming uit de Wet tegemoetkoming onderwijskosten schoolgaande kinderen, hoofdstuk 4 (Wtos)
- kamerhuurders en kostgangers die geen naaste familie van u zijn en een normale (commerciële) prijs betalen voor de kamer en/of kost en inwoning

Onderhuur aantonen

Hebt u een onderhuurder? Of bent u een onderhuurder? Dan kan het zijn dat u niet onder de kostendelersnorm valt. U moet dan met een schriftelijke overeenkomst aantonen dat u commercieel huurt of verhuurt en dus een zakelijke relatie hebt. In de overeenkomst moet het volgende staan:

- wie de huurder en verhuurder is
- de huurprijs
- welke ruimte wordt gehuurd
- andere afspraken die u eventueel hebt gemaakt

Deze overeenkomst moet u beiden ondertekenen. U moet ook een betalingsbewijs meesturen, bijvoorbeeld een bankafschrift.

Bedragen kostendelersnorm

Relevant aantal bewoners	% WML	Bedrag per maand
1	70,0%	€ 960,83
2	50,0%	€ 686,31
3	43,3%	€ 594,80
4	40,0%	€ 549,05
5	38,0%	€ 521,60
6	36,7%	€ 503,29
7	35,7%	€ 490,22
8	35,0%	€ 480,42

'Mantelzorgboete frustreert de participatiesamenleving'

Volkskrant juni 2015

Veel families blazen hun plannen af om met hun hulpbehoevende vader of moeder te gaan samenwonen, omdat ze vrezen voor een korting op diens AOW-uitkering. Een gepensioneerde die met zijn kind gaat samenwonen, ontvangt vanaf juli volgend jaar minder AOW.

Deze zogeheten kostendelersnorm blijkt kinderen te frustreren die voor hun ouders willen zorgen, zegt een woordvoerder van Mezzo, de landelijke vereniging voor mantelzorgers en vrijwilligers.

Vanaf 1 juli 2015 geldt: als een AOW'er met zijn kind gaat samenwonen, ontvangt hij aanzienlijk minder pensioenuitkering van de overheid. Het gaat om de helft van het minimumloon, 300 euro minder dan een volledige AOW-uitkering (1.040 euro). Dit is geregeld in de Wet Werk en Bijstand, die in februari door de Tweede Kamer werd aangenomen.

De regel heeft al de bijnaam 'mantelzorgboete'. Mezzo krijgt er steeds meer bezorgde telefoontjes over. 'Meerdere families hebben door de angst voor een korting op het basispensioen hun plannen in de ijskast gezet. Sommige ouders en kinderen die al samenwonen vrezen de kosten niet meer op te kunnen brengen.

Ouderenbond

Ook de ouderenbond ANBO ontvangt berichten van ouders die deze korting op de AOW vrezen. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) voorspelde eerder dat deze wet de mantelzorg veeleer zal afremmen in plaats van stimuleren. 'Dit staat haaks op het feit dat de gemeenten de eigen kracht van de mensen willen stimuleren door ook het netwerk van de betrokkene in de zorg te betrekken.'

Staatssecretaris Jetta Klijnsma (PvdA) vindt de kostendelersnorm rechtvaardig. 'Mensen die samen in een huis wonen, hebben schaalvoordelen omdat ze kosten kunnen delen. Ik vind dat dit voordeel in de uitkeringshoogte terug kan komen.'

De betreffende families zeggen dat zij juist eerder duurder uit zijn, bijvoorbeeld omdat ze het huis moeten aanpassen en veel tijd kwijt zijn aan de (onbetaalde) mantelzorg.

Gemeenten

In het Kamerdebat over de nieuwe wet - die met steun van de oppositiepartijen D66, ChristenUnie en SGP werd aangenomen - erkende Klijnsma dat het om een bezuinigingsmaatregel gaat. 'U hoort mij dan ook niet zeggen dat het een leuke maatregel is', zei ze. 'Maar het is een gegeven dat als je samen een huis kunt huren, dat dit per definitie voordelen oplevert ten opzichte van de situatie waarin ieder afzonderlijk een huis huurt.' Verder verwees Klijnsma naar de gemeenten die verantwoordelijk worden voor de ondersteuning van mantelzorgers.

De gemeenten maken het kinderen en ouderen nu nog vaak lastig als ze willen samenwonen. Netwerk Notarissen, waarin 160 notariskantoren zijn verenigd, spreekt van een **'oerwoud' van regels en wetten**. 'De gemeenten zijn onvoldoende voorbereid op inwonende ouders. Volgens de VNG handhaven de gemeenten slechts de regels van de rijksoverheid.

De notarissen vinden dat de overheid - lokaal en nationaal - een 'holistische visie' moet ontwikkelen op het onderwerp inwonende ouders, zodat de regelgeving de mantelzorg stimuleert in plaats van frustreert.

Dat vindt ook de ouderenbond. ANBO-directeur Liane den Haan zegt: 'Bij de grootschalige cultuurverandering naar een participatiesamenleving die de overheid wil, **moeten de regels meewerken**. Initiatieven om langer thuis te blijven wonen, moeten juist gestimuleerd worden en niet ontmoedigd.'

Noot: staatssecretaris Klijnsma heeft inmiddels de invoering van de kostendelersnorm (ook wel mantelzorgboete genoemd) voor AOW-ers uitgesteld tot 1 januari 2018.

SOCIALE VRAAGSTUKKEN juni 2015

Mantelzorgboete alleen voor migranten ouderen

PIETER HILHORST, JOS VAN DER LANS 19 JUNI 2015

Duizenden migranten ouderen worden gekort omdat ze hun ouders in huis nemen. Deze 'mantelzorgboete' voor migranten moet staatssecretaris Jetta Klijnsma snel ongedaan maken, bepleiten Pieter Hilhorst en Jos van der Lans in hun tweede aflevering van 'Nabij is beter'.

'Wij doen precies wat de regering wil,' zegt Niels. 'Wij zijn een mooi voorbeeld voor de participatiemaatschappij.' Niels heeft namelijk zijn schoonmoeder in huis genomen. Zij is nagenoeg blind en sinds een auto-ongeluk vorig jaar slecht ter been. Als de schoonmoeder een ommetje maakt, dan gaat Niels of zijn vrouw mee. Ze doen dat met liefde. Ze vinden het alleen raar dat ze voor dit goede gedrag financieel worden gestraft.

Sinds dit jaar heeft de regering namelijk de kostendelersnorm ingevoerd. Mensen met een uitkering die met meerdere volwassenen leven op één adres krijgen een lagere uitkering. Ze kunnen de kosten immers delen. Voor nieuwe gevallen ging het 1 januari in, voor mensen die al voor 1 januari in één huis woonden, gaat het per 1 juli in. De maatregel is bedoeld om het verschil tussen een uitkering en werken groter te maken. Het is een financiële prikkel om aan de slag te gaan. De schoonmoeder van Niels is echter 67 en hoeft dus niet te werken.

Als de schoonmoeder van Niels haar hele leven in Nederland had gewoond had zij nu geen last gehad van de kostendelersnorm. Op aandringen van de Tweede Kamer heeft staatssecretaris Jetta Klijnsma de kostendelersnorm voor de AOW namelijk een jaar uitgesteld (invoering 1 juli 2016). De Kamer was bang dat de kostendelerskorting zou gaan werken als een mantelzorgboete. Een ouder die in een verzorgingstehuis gaat wonen, krijgt gewoon een uitkering, wie bij zijn kinderen intrekt raakt een deel van de uitkering kwijt. De regering neemt een jaar de tijd of de maatregel niet belemmerend werkt voor de participatiesamenleving waar haar collega Martin van Rijn zo naar streeft.

Onder migrantengroepen is het heel gebruikelijk je ouders in huis te nemen. Het jaar uitstel geldt echter niet voor de schoonmoeder van Niels. Zij komt namelijk uit Egypte en heeft daar het grootste deel van haar leven gewoond. Ze krijgt daarom geen AOW, maar een AIO (Algemene Inkomensondersteuning Ouderen). En voor de AIO is de kostendelerskorting niet uitgesteld. Niels krijgt daarom wel te maken met de mantelzorgboete. Zijn schoonmoeder moet ongeveer 300 euro per maand inleveren omdat haar dochter en schoonzoon haar in huis hebben genomen. Juist onder migrantengroepen is het heel gebruikelijk om de eigen ouders in huis te nemen. Zij besparen de overheid op die manier veel geld. Maar juist oudere migranten hebben vaak geen of een onvolledige AOW en dus een AIO.

3343 mensen gekort vanwege de kostendelersnorm

De 83-jarige moeder van Nazha is ook hulpbehoevend. Zij mankeert van alles en nog wat. Ze heeft een tia gehad, ze heeft diabetes, last van haar nieren en wat vooral tijd vraagt is dat ze dementerend is. Ze heeft daarom veel zorg nodig. De mantelzorgboete voor de moeder van Nazha is nog groter omdat Nazha ook een nicht bij haar in huis heeft genomen. Er zijn dus niet drie maar vier volwassenen op één adres en dus is de mantelzorgboete nog hoger. De Sociale Verzekeringsbank heeft 3343 ontvangers van een AIO-uitkering gekort vanwege de kostendelersnorm. Nog eens 6400 gevallen zijn nog in onderzoek.

De generalist van de wijkteam zit er mee in haar maag

De sociale wijkteams hebben op zichzelf niks te maken met de mantelzorgboete. Zij kunnen er weinig aan doen. Toch heeft Niels aangeklopt bij het wijkteam. Zolang zijn schoonmoeder bij hen woont, kan zijn vrouw eigenlijk niet werken. Als ze dat zou gaan doen, moet er opvang komen voor zijn schoonmoeder. Hij heeft daarom een PGB voor zijn schoonmoeder aangevraagd om het geld dat weg valt door de kostendelerskorting te compenseren en daarvoor heeft zich bij het wijkteam gemeld.

Het is een begrijpelijke gedachte, maar zo werkt dat niet. Er is geen medische noodzaak voor de begeleiding van de schoonmoeder. Omdat de schoonmoeder bij hen in huis woont, valt wat zij doet onder gebruikelijke zorg. De generalist van de wijkteam zit er wel mee in haar maag. Ze beseft dat Niels gelijk heeft. Hij en zijn vrouw zijn een mooi voorbeeld van de participatiemaatschappij. En hetzelfde geldt voor Nezha.

De kostendelersnorm wordt een mantelzorgboete

Wat zich bij Niels en Nazha wrekt, is de spanning tussen een logica van uiterste noodzaak en een logica van het belonen van initiatief. Volgens de eerste logica springt de overheid alleen nog maar bij als het niet anders kan en dan nog zo min mogelijk. Deelt iemand de kosten dan geeft de overheid minder. Maar het effect is dan wel dat initiatief niet wordt beloond, maar wordt bestraft. De kostendelersnorm wordt een mantelzorgboete. En het is natuurlijk vreemd dat de staatsecretaris zo'n mantelzorgboete wel wil voorkomen voor ouderen die altijd in Nederland hebben gewoond, maar die mantelzorgboete voor buitenlandse ouderen prima vindt. Het zou natuurlijk – zeker vanuit het gedachtegoed van de participatiesamenleving – beter zijn om dit initiatief van familieleden als Niels en Nazha juist wel te belonen.

Wat Jetta Klijnsma moet doen

Daarom moet Jetta Klijnsma net als voor de AOW ook de kostendelersnorm voor de AIO met een jaar uitstellen. Zo kan worden onderzocht wat het effect is van de kostendelersnorm. Of geef gemeenten het recht om uitzonderingen te maken voor mensen die zorgbehoevende ouderen in huis hebben genomen, want dan kunnen ze precies dat 'maatwerk' realiseren dat de regering met de decentralisaties voor ogen had. En als dat allemaal niet kan, moeten gemeenten zelf de mantelzorgboete compenseren en de rekening bij Klijnsma leggen. Zo worden Niels en Nazha niet langer gestraft, maar beloond. En dat is terecht, want zij doen precies wat de regering wil.

Pieter Hilhorst is politicoloog en publicist, tot maart 2014 was hij wethouder in Amsterdam; **Jos van der Lans** is cultuurpsycholoog en publicist. Samen schreven zij: Sociaal doe-het-zelven. De idealen en de politieke praktijk. (Amsterdam: Atlas Contact, 2013).

Steeds meer jongeren op straat door kostendelersnorm

17 dec 2015 3492 Zorg+Welzijn

Gemeenten en opvangcentra hebben de afgelopen maanden het aantal daklozen zien toenemen. Opvallend is de grote groep jongeren die door ouders op straat worden gezet. Dakloze jongeren kunnen door de kostendelersnorm moeilijk onderdak vinden bij vrienden.

‘Je hebt de typische zwervers, de mensen met een psychisch probleem en verslaafden. De bekenden van zorginstellingen en van de opvang. Maar de laatste maanden zien we een grote toename van wat wij vermijdbare daklozen noemen. Een heel ander type dakloze, in principe zelfredzame mensen die door strenger beleid op straat zijn komen te staan’, zegt Mirjam Hakkenbroek, consulent dak- en thuislozen van de gemeente Delft in het decembernummer van Sociaal Bestek.

Probleem

Opvang is voor deze nieuwe daklozen geen oplossing, omdat het probleem voortkomt uit landelijk beleid: de kostendelersnorm, een strenger huisuitzettingsbeleid, een tekort aan betaalbare woningen en toenemende barrières om iemand onderdak te geven.

Bijstandsuitkering

De **kostendelersnorm** is ingevoerd voor mensen die samen met anderen in een huis wonen en een bijstandsuitkering ontvangen. Het idee is dat zij kosten kunnen delen. Zo worden ouders met een inwonend kind van boven de 21 jaar gekort op hun bijstandsuitkering. Omdat zij niet meer kunnen rondkomen, vragen zij hun kind het huis uit te gaan. Deze groep jongeren meldt zich nu steeds vaker bij de opvang, vertelt Hakkenbroek.

Postadres

Deze jongeren vragen een postadres en een uitkering aan bij de opvang om zo die kostendelersnorm te omzeilen. Zij maken geen gebruik van de nachtopvang, want sommigen blijven wel bij de ouders wonen, ondanks het risico dat ze lopen om betrap te worden op niet opgegeven woningdeling. Maar de meesten gaan echt het huis uit, weet de consulent.

Vrienden

Als ze niet van de nachtopvang gebruik maken, dan hoopt Hakkenbroek dat ze onderdak bij vrienden vinden. Maar dat is juist door die kostendelersnorm niet meer zo vanzelfsprekend. De daklozenuitkering komt te vervallen als je onderdak hebt en als die vriend ook een uitkering heeft krijgt hij ook te maken met die kostendelersnorm.

Scheiding

Een andere nieuwe groep is stellen die uit elkaar gaan. Vrouwen met kinderen kunnen na een scheiding door die kostendelersnorm bijvoorbeeld niet meer tijdelijk bij hun ouders intrekken. ‘Ook met deze situaties hebben we vaker dan vroeger te maken’, aldus de consulent. Die barrière geldt bovendien ook voor ex-asielzoekers met een uitkering die vluchtelingen tijdelijk in huis willen nemen. Hoewel commerciële onderhuur wel een uitzondering is op de kostendelersnorm is dat in deze gevallen niet aan de orde.

Schuldhulpverlening

De kostendelersnorm is ook een belemmering voor de **schuldhulpverlening**. Het inkomen van ouders met inwonende kinderen wordt zo laag dat ze hun schulden niet meer kunnen aflossen. Hakkenbroek wijst nog op een ander nieuw fenomeen: ‘Dat zijn mensen die op straat zijn komen te staan omdat de deurwaarder alles van alle bewoners heeft weggehaald, terwijl alleen een van de bewoners een schuld had uitstaan. Ook dit is een reden dat mensen beducht zijn iemand onderdak te bieden: de angst voor de deurwaarder.’

Zwartboek gevolgen kostendelersnorm door Groot MO/GGz overleg Amsterdam 18.08.15

Amsterdam, 18 augustus 2015

Aan: College van Burgemeester en Wethouders Gemeente Amsterdam

Betreft: Zwartboek gevolgen kostendelersnorm

Geacht college,

Het Groot MO/GGz overleg ontvangt ernstige signalen betreffende de gevolgen van de invoering van de kostendelersnorm. Daarom vragen wij dringend uw aandacht hiervoor. Om een beeld te geven van hetgeen er nu concreet gebeurt hebben wij een aantal feitelijke casussen verzameld onder de leden van het Groot MO/GGz overleg en organisaties in ons netwerk.

Aanleiding: invoering kostendelersnorm

Op 1 januari - en voor 'overgangs' bijstandsccliënten vanaf 1 juli jl. - is de kostendelersnorm in werking getreden. Hoe meer mensen van 21 jaar of ouder in een huis wonen, hoe lager de bijstandsuitkering. Het idee hierachter is dat de woonkosten lager zijn, omdat men ze kan delen met anderen.

Zie ook: <https://www.amsterdam.nl/werk-inkomen/participatiewet/woont-meerdere/>

Gevolgen kostendelersnorm

Belangenorganisaties hebben gewaarschuwd voor de negatieve gevolgen van deze maatregel. Helaas blijkt nu in de praktijk dat de gevolgen van deze maatregel inderdaad zeer ernstig uitpakken.

☐ Het wordt lastiger om elkaar te helpen.

☐ Mensen komen in financiële problemen.

☐ Mensen worden (weer) dakloos.

Dit alles heeft ook weer negatieve gevolgen:

☐ Nog meer druk op voorzieningen als MO en beschermd wonen.

☐ Meer mensen leven op straat.

☐ Spanningen, problemen die verergeren, gezondheid gaat achteruit, gebrek aan perspectief.

☐ Grotere afstand tot weer meedoen, een plek in de samenleving, een baan, een leven weer opbouwen.

☐ Meer mensen wiens kwaliteit van leven drastisch achteruit gaat.

Flinke toename aantal aanvragen voor een postadres

De Daklozenvakbond heeft afgelopen maand als gevolg van de kostendelersnorm een enorme toename geconstateerd in het aantal aanvragen voor een postadres. Maar liefst 85 mensen vroegen in een maand tijd een postadres aan terwijl dit er normaal gesproken tussen de 15 á 20 zijn. Dit is een stijging van maar liefst 400 %!

Kostendelersnorm kost méér geld!

De kosten van de gevolgen die de invoering van de kostendelersnorm met zich meebrengt zijn vele malen groter dan de relatief kleine besparing die het oplevert. De maatregel treft vooral de kwetsbare burgers.

Deze maatregel staat bovendien haaks op het beleid van de Participatiewet, de transities en transformaties in het sociale domein die er juist op gericht zijn om mensen beter in staat te stellen

Zwartboek gevolgen kostendelersnorm door Groot MO/GGz overleg Amsterdam 180815

om zelf hun leven positief vorm te geven. Om onder andere eerder hulp te kunnen bieden voordat mensen erger problemen ontwikkelen. En om gebruik te maken van de eigen kracht en van de samenkracht in bijvoorbeeld je wijk en netwerk.

Casus 1:

Vrouw heeft ernstige gezondheidsproblemen. Heeft afgelopen jaar in coma gelegen, heeft nu nog 1 long en loopt op krukken. Een vriend wil deze mevrouw gratis helpen. Hij moet hiertoe een commerciële huurprijs in rekening brengen terwijl hij de vrouw gratis zou willen helpen. Als mevrouw niet bij deze mijnheer terecht kan dan staat zij op straat.

Casus 2:

Veel ouders en grootouders zouden hun (klein) kinderen met problemen willen helpen. Bijvoorbeeld door hen (tijdelijk) in huis te nemen. Veel (groot)ouders zien hier nu van af doordat dit gevolgen heeft voor hun uitkering.

Casus 3:

Alleenstaande moeder met 2 jonge kinderen huurt een kamer bij derden. De huurovereenkomst voldoet niet aan de strenge voorwaarden van de gemeente Amsterdam. De verhuurder wil niet meewerken aan een nieuw contract. Mevrouw betaalt 350 Euro huur en er is geen sprake van dat zij kosten deelt met de verhuurder. Omdat de huurovereenkomst niet voldoet wordt mevrouw door de kostendelersnorm gekort op haar uitkering en moet zij met haar 2 kinderen leven van 594 Euro per maand.

Casus 4:

Vrouw 53 jaar. Heeft 20 jaar gewerkt. Heeft op een schip gewoond. Hierdoor geen vast adres. Ze mocht van haar werkgever haar schip aldaar neerleggen. Toen het bedrijf failliet ging had zij geen ligplek meer. Mevrouw heeft geen WW gehad, wist niet dat zij een uitkering aan kon vragen, ze heeft financieel altijd voor zichzelf gezorgd. Uiteindelijk is mevrouw dakloos geraakt. En heeft meerdere winters in het park geslapen. Mevrouw zou bij een vriendin kunnen logeren. Als ze dit doet wordt haar vriendin gekort op haar uitkering, vriendin houdt dan te weinig over om zelf van te kunnen leven. ***'Ik wil onze vriendschap niet op het spel zetten. Ik ga het niet van iemand vragen als hij of zij daardoor zelf een korting op de uitkering krijgt'.***

Casus 5:

Zoon met ernstige GGZ problemen woont bij zijn vader. Door de korting die met de kostendelersnorm gepaard gaat kan vader zijn huur niet meer betalen. Zoon is nu almaar meer in de war aan het raken, is nu aangemeld voor opname in de GGZ.

Casus 6:

Mijnheer van 58 jaar is jaren geleden vanuit een oorlogssituatie naar Nederland gevlucht, heeft inmiddels een verblijfsvergunning. Sinds 2007 is mijnheer dakloos. Mijnheer heeft voor een reïntegratiebedrijf gewerkt en doet al jaren veel vrijwilligerswerk. Lange tijd kon mijnheer op hetzelfde adres bij vrienden verblijven. Nu kan dit niet meer. De vrouw waar hij verbleef kreeg stress van de regelgeving, werd bang om te helpen door de strengere regelgeving en handhaving. Mijnheer gaat nu van plek naar plek, om de 3 dagen slaapt hij ergens anders. Omdat men anders denkt dat je ergens woont. Het wordt steeds moeilijker. Mijnheer wil geen problemen veroorzaken voor de mensen die hem gastvrijheid bieden. Hij verneemt vaak dat mensen hem wel willen helpen maar dat dit niet kan door de regelgeving. Ook je spullen ergens bij iemand op zolder opslaan is lastiger geworden. Mensen worden bang om je te helpen. ***'Het is onbegrijpelijk en niet goed als mensen elkaar niet meer kunnen helpen, hierdoor kunnen mensen in Nederland zichzelf en elkaar niet meer redden. Mensen worden ontmoedigd om hun eigen familie te helpen'.*** Zwartboek gevolgen kostendelersnorm door Groot MO/GGz overleg Amsterdam 180815

Casus 7:

Mijnheer heeft een dwarslaesie, kan nog wel lopen maar heeft veel klachten en veel pijn. Mijnheer woont bij een vriendin (niet zijn partner) die voor hem zorgt. Vriendin zit in de Schuldhulpverlening, hiervoor zijn reeds afbetalingsafspraken gemaakt. Mijnheer en mevrouw worden getroffen door de kostendelersnorm. Hierdoor hebben zij onvoldoende geld om van te kunnen leven. Meneer en mevrouw wenden zich tot instanties (zoals de gemeente) en worden van kastje naar de muur gestuurd.

Casus 8:

Dochter van 20 jaar met Schizofrenie woont nog bij haar moeder. Dochter krijgt Wajong. Moeder heeft een brief gekregen over de Kostendelersnorm. Moeder zorgt heel intensief voor dochter waardoor ze zelf niet kan werken. DWI vindt dat moeder op termijn moet gaan werken. Betreft kostendelersnorm is er uitstel totdat de dochter 21 jaar is. Binnen een jaar moet dochter nu maar uit huis omdat de kosten voor moeder dan te hoog worden.

Casus 9 en 10:

Moeder (45) en volwassen zoon (23) sinds 2 jaar hebben zij de Nederlandse nationaliteit, zij hadden beiden eerst wel werk maar geen eigen woning. Na een periode van dakloosheid kon moeder in huis wonen bij een alleenstaande moeder met jong kind. De vrouw van 45 past af en toe op het jonge kind. Begin juli wordt de vrouw van 45 op straat gezet door de vrouw waar zij bij inwoont. Reden: mevrouw heeft een uitkering en is bang dat de burens een melding doen bij DWI en dat zij gekort zal worden op haar uitkering.

Zoon huurde na de periode van dakloosheid illegaal een kamer bij een man van 55. De man van 55 heeft zelf een uitkering en schulden. Begin juli wordt de zoon op straat gezet door de verhuurder, als gevolg van de kostendelersnorm. Moeder en zoon wonen sindsdien samen in een tentje en hebben een briefadres.

Casus 11:

Man van 41 met uitkering is na zijn laatste detentie bij een collega ingetrokken die ook een uitkering krijgt. Begin juli is mijnheer op straat gezet en uitgeschreven als gevolg van de kostendelersnorm. Hierdoor is zijn uitkering stop gezet. Nu leeft mijnheer zonder inkomen in een tent. Vrienden bieden wel aan dat mijnheer kan komen logeren, maar niemand zit te wachten op een handhavingscontrole van DWI. Mijnheer is een Top 1000 cliënt (ex Top 600). Mijnheer moet nu een daklozenuitkering aanvragen. Ook als dit goed verloopt zit mijnheer nog zo'n 6 weken zonder inkomen.

Casus 12:

Mijnheer zorgt voor zijn bejaarde ouders. Moeder is dement en vader heeft veel lichamelijke problemen. Toen mijnheer onlangs een IOAW uitkering aanvraag werd als eis gesteld dat mijnheer zich per 1-7 zou inschrijven bij zijn ouders. De gemeente zou dan kunnen besparen op zijn uitkering middels de kostendelersnorm.

Casus 13:

Volwassen zoon met psychische problemen woont bij zijn moeder. Moeder krijgt AOW plus een aanvulling tot bijstandsniveau. Door de kostendelersnorm worden zij gekort op hun toch al heel erg krappe inkomen. De AOW zou buiten de kostendelersnorm gelaten worden, op deze manier heeft moeder met AOW wél hinder van de kostendelersnorm.

Verslag Bureau Straatjurist:

Ook in het onlangs verschenen verslag van Bureau Straatjurist over het eerste halfjaar van 2015 worden de problemen als gevolg van de kostendelersnorm gesignaleerd. <http://straatjurist.nl/wp-content/uploads/2015/08/2015-Tweede-verslag-BADT-Bureau-straatjurist.pdf> Zwartboek gevolgen kostendelersnorm door Groot MO/GGz overleg Amsterdam 180815

Aanbevelingen:

Wij willen dat deze kostendelersnorm zo spoedig mogelijk wordt afgeschaft. Deze maatregel gaat volstrekt zijn doel voorbij, als dit niet snel wordt teruggedraaid lopen de kosten voor de samenleving enorm uit de hand.

Wij adviseren om op korte termijn eerst in beeld te krijgen wat de gevolgen van deze maatregel zouden zijn, alvorens het in te voeren. Voor mensen met AOW is op verzoek van de kamer een landelijk onderzoek uitgevoerd naar de gevolgen hiervan. Hierdoor is deze maatregel voor mensen met AOW uitgesteld. Als de kostendelersnorm toch wordt gehandhaafd, monitor dan de gevolgen en de kosten die dit met zich meebrengt.

Wij beseffen heel goed dat de gemeente Amsterdam niet over deze wettelijke maatregel gaat. De gevolgen echter zijn ingrijpend en vinden wel plaats in Amsterdam. Wij vragen de gemeente om aan de regering te laten weten welke problemen dit oplevert voor de Amsterdamse burgers.

De kostendelersnorm gaat ervan uit dat mensen kosten delen. Dit is vaak helemaal niet het geval. Onderzoek eerst eens of mensen daadwerkelijk kosten delen alvorens de kostendelersnorm toe te passen. De wet schrijft deze maatregel voor, gemeente Amsterdam kan ervoor kiezen hier op een redelijke en humane manier mee om te gaan. Dit kan worden vastgelegd in nadere regelgeving in de uitvoeringspraktijk.

Met vriendelijke groet,

Namens het Groot MO/GGz Overleg

Reinier Schippers

Voorzitter

Het Groot MO/GGz Overleg heeft tot doel om de participatie van de (O)GGz Groep in Amsterdam te bevorderen; en is hét onafhankelijke stedelijk platform voor collectieve belangenbehartigers van de (O)GGz Groep.

Contact Groot MO/GGz overleg:

Reinier Schippers, voorzitter

reinschip@hotmail.com

020-7525100

P/A: Plantage Middenlaan 14 – I

1018 DD Amsterdam

Gemeenten hebben vanaf 2015 meer taken en meer zeggenschap gekregen over een aantal regelingen in het sociaal domein waaronder de participatiewet. Het breed onderschreven idee achter de participatiewet is dat het stelsel van sociale zekerheid werkt als een vliegwiel om mensen verder te helpen ofwel in de richting van uitstroom naar regulier werk ofwel in de richting van meedoen in de samenleving via het oppakken van maatschappelijke taken in de sfeer van het vrijwilligerswerk. Bij het uitvoeren van deze regeling lopen gemeenten tegen een aantal knelpunten aan. Via het opzetten van experimenten proberen gemeenten deze knelpunten weg te nemen en het stelsel van sociale zekerheid te vernieuwen, opdat hetgeen ermee beoogd wordt – participatie van een ieder – beter bereikt wordt. De gemeenten Groningen, Utrecht, Tilburg en Wageningen lopen hierin voorop. Deze gemeenten zijn in overleg met de staatssecretaris van SZW over het verkrijgen van ruimte om te experimenteren. Een aantal andere gemeenten wil zich hierbij aansluiten. Enkele universiteiten en Hogescholen zijn geïnteresseerd om eventuele experimenten wetenschappelijk te begeleiden.

1. [Knelpunten in het huidige bestel](#)
2. [Experiment Groningen](#)
3. [Experiment Utrecht](#)
4. [Experiment Tilburg](#)
5. [Experiment Wageningen](#)
6. [Experimenten elders](#)
7. [Overleg met Staatssecretaris](#)

1. Knelpunten in het huidige bestel

Gemeenten merken dat het in de praktijk lang niet altijd lukt om de participatiedoelen van de wet bij bijstandsgerechtigden te realiseren. Dat is te wijten aan een aantal omstandigheden en factoren. In een recente notitie vat het College van B&W van Groningen (brief aan gemeenteraad d.d. 1-10-2015 kenmerk 524583) deze omstandigheden en factoren samen in de volgende vier knelpunten:

a. Wantrouwen en controle

"Bijstandsgerechtigden moeten voldoen aan formele en administratieve verplichtingen. De Participatiewet gaat uit van controle op de rechtmatigheid van de verstrekte uitkering. Vergissingen en/of kleine tekortkomingen hebben daardoor soms grote gevolgen, terwijl het merendeel van de mensen te goeder trouw is. Mensen ervaren brieven over de uitkering vaak als wantrouwend. Dit stimuleert hen niet om in beweging te komen."

b. Te weinig afgestemd op de werkelijke kansen op de arbeidsmarkt

"Doorstromen naar betaald werk wordt gezien als het meest gewenste resultaat. In de huidige economische omstandigheden en voor grote groepen uit het bijstandsbestand is dit niet altijd een reële ambitie. We verspillen onze energie en we maken ons als overheid ongeloofwaardig als we voorbijgaan aan de werkelijke kansen op de arbeidsmarkt."

c. Klein baantje loont niet

"Het huidige systeem gaat nog teveel uit van een voltijdbaan in loondienst als ideaal,

terwijl veel mensen op andere manieren in hun inkomen voorzien, bijvoorbeeld door een parttime baan te combineren met werk als zzp'er. De huidige regelgeving biedt weinig mogelijkheden om naast de uitkering wat bij te verdienen. Dat leidt ertoe dat een parttime baan financieel meestal niks oplevert. Dat stimuleert niet en houdt mensen 'gevangen in de uitkering'."

d. Te weinig rekening houdend met individuele omstandigheden

"Lang niet alle bijstandsgerechtigden zijn inactief. Integendeel. Er zijn er ook veel die allerlei maatschappelijke activiteiten ontplooiën, maar daar (helaas) geen inkomen mee verwerven en daar (tijdelijk) niet toe in staat zijn. Gezondheid, psycho-sociale problematiek en mantelzorgtaken kunnen daar bijvoorbeeld een rol bij spelen. De wet biedt weinig mogelijkheden deze mensen te ontheffen van de diverse controle- en sollicitatieverplichtingen. Dit leidt tot hogere uitvoeringskosten met weinig maatschappelijk resultaat."

Tot zover de knelpunten zoals de gemeente Groningen die omschrijft. In soortgelijke bewoordingen signaleren ook andere gemeenten dergelijke knelpunten. De gemeente Utrecht spreekt over "een ingewikkeld systeem van verplichtingen en sancties, dat eigen keuzes van mensen vaak in de weg staat en creativiteit van bijstandsgerechtigden én professionals beperkt. (...) Steeds meer gemeenten met ons zijn op zoek naar alternatieven of een andere aanpak door te gaan experimenteren met een basisinkomen: een uitkering zónder regels. (...) Dit stelsel kost de gemeente veel werk, betekent voor de uitkeringsgerechtigde een grote hoeveelheid regels en uitzonderingen en met de toenemende complexiteit ligt de kans op fouten op de loer. Sancties zijn overigens een bewezen middel om (sommige) bijstandsgerechtigden ergens toe te bewegen. De vraag is echter of de bewerkelijkheid van dit proces wel opweegt tegen het resultaat. En of er niet een andere of aangepaste manier is om mini-maal hetzelfde, en misschien wel een beter resultaat te behalen. (...) Ons vertrekpunt is dat mensen zelf (met hulp, wanneer nodig en zinvol) in staat zijn regie en eigen verantwoordelijkheid te nemen voor hun keuzes op gebied van participatie en werk. (Te veel) regels en verplichtingen werken in de praktijk vaak contraproductief. We denken met minder regeldruk een ander en wellicht beter resultaat te behalen." (passages uit brief van College van B&W aan de leden van de Commissie Mens en Samenleving, 9 oktober 2015, kenmerk 15.509207)

De gemeenten Wageningen en Tilburg zijn van oordeel dat het huidige stelsel te complex is en te zeer gekenmerkt wordt door een ingebouwd wantrouwen. Ze willen dat de bijstand zich ontwikkelt tot een actief recht op bestaanszekerheid, opdat mensen van daaruit de toekomst zelf in eigen hand kunnen nemen. Zo komen mensen makkelijker, eerder en duurzamer tot participatie. Ook komen daarmee alle talenten van mensen beter tot ontwikkeling. Dat wordt nodig geacht voor de toekomst, zowel met het oog op betaald werk – in zoverre dat in de toekomst nog in voldoende mate aanwezig is – als met het oog op andere inzet met maatschappelijke waarde.

2. Experiment Groningen

De gemeente Groningen wil experimenteren met 'Bijstand op maat'. Er worden enkele van elkaar afwijkende bijstandsarrangementen ontwikkeld. De cliënt kan daaruit een keuze maken en zelf bepalen welk arrangement het beste past bij zijn situatie en waarin hij het meeste perspectief ziet voor zichzelf. Om ervoor te zorgen dat het arrangement echt iets bijdraagt aan de ontwikkeling van de bijstandsgerechtigde, wordt ieder arrangement voorzien van een of

twee voorwaarden. Zo kunnen deelnemers tijdelijk toestemming krijgen om bij elkaar te wonen en kosten te delen, zonder gekort te worden vanwege ‘gezamenlijke huishouding’. Zo kunnen betalingsachterstanden worden weggewerkt. Een ander arrangement bestaat uit een korting van € 50 op de bijstand en de mogelijkheid om onbeperkt bij te verdienen en daarmee zelf te investeren in condities om volledig uit te stromen naar betaald werk. Verdere mogelijke arrangementen zijn ‘ondersteuning op maat’ (met name langdurig bijstandsgerechtigden geven zelf aan waarmee ze geholpen willen worden), ‘onderling samenwerken’ (mensen in de bijstand helpen elkaar en mogen hetgeen ze daarmee verdienen deels houden), ‘dicht op de huid’ (deelnemers worden intensief en streng begeleid naar werk). Via wetenschappelijk onderzoek wil de gemeente de effecten van dit mogelijke experiment in kaart brengen: effecten op het individueel welbevinden van mensen en maatschappelijke opbrengsten in bredere zin en op langere termijn, zoals re-integratie, participatie, financiële ademruimte.

3. Experiment Utrecht

De gemeente Utrecht heeft een plan uitgewerkt betreffende het experiment ‘Weten wat werkt – een onderzoek naar vereenvoudiging van regels in de bijstand’. Het experiment is erop gericht om in de praktijk uit te zoeken of de huidige regelgeving met verplichtingen en sancties beter of slechter werkt dan alternatieve arrangementen met meer eigen regie en verantwoordelijkheid. Bij de deel van de bijstandsgerechtigden worden andere prikkels dan de huidige toegepast om hen te bewegen in actie te komen. Voor een aantal groepen van telkens 50 bijstandsgerechtigden worden bepaalde regels van de participatie wet verschillend toegepast en/of deels buiten werking gesteld. Dat gebeurt gedurende twee jaar. De groepen worden met elkaar vergeleken aan de hand van een aantal resultaten en effecten, zoals (duurzame) uitstroom naar werk of participatie. Op die manier probeert de gemeente inzicht te krijgen in het beste alternatief voor de huidige aanpak en regelgeving in de Participatiewet op gebied van re-integratie en participatie van bijstandsgerechtigden. De uitvoering van deze wet kan daarmee efficiënter en effectiever worden.

4. Experiment Tilburg

De gemeente Tilburg wil onderzoeken of de regelgeving in de bijstand niet een tegendraads effect heeft op de uitstroom uit de bijstand, en of werken vanuit vertrouwen en zelfregie – dat is meer in de lijn met de andere decentralisaties – meer oplevert. In een ‘vertrouwensexperiment’ stelt de gemeente drie belangrijke veranderingen voor in de aanpak van (langdurige) bijstand. Het idee is om stapsgewijs uiteindelijk voor alle mensen die langer dan één jaar in de bijstand zitten, gedurende vijf jaar de volgende regels te laten gelden: de gangbare verplichtingen van de participatiewet (sollicitatieplicht en inlichtingenplicht) vervallen (1); bijstandsgerechtigden mogen tot het dubbele van het minimumloon bij verdienen zonder dat ze gekort worden op de uitkering (2); werkgevers kunnen mensen uit de doelgroep in dienst nemen voor een onbepaald aantal uren per week tegen een lager loon dan het minimumloon, mits het gaat om additionele arbeid of werk met een leerelement (3). De effecten van het experiment worden via wetenschappelijk onderzoek in kaart gebracht. De verwachting is dat bijstandsgerechtigden meer ruimte krijgen om eigen initiatief te ontplooien, meer gaan participeren, minder afhankelijk worden van een uitkering, meer zelfvertrouwen krijgen, meer veerkracht, betere gezondheid en een open houding richting overheid. Het verwachte effect voor de gemeente is een makkelijkere en goedkopere uitvoering van de participatiewet, lage-re kosten voor welzijn en zorg, meer (niet betaalde)

inzet voor maatschappelijk waardevolle activiteiten, hogere bestedingen in de lokale economie, meer uitstroom uit de bijstand. Bij het ontwikkelen van het experiment blijken er botsende waarheden te zijn, zoals ‘er is genoeg werk, maar de mensen willen niet werken’, ‘er is te weinig werk voor alle werkzoekenden’, ‘inkomen daar moet je voor werken en bijstand is een tijdelijke voorziening’, ‘betaald werken kan in deze moderne tijd niet meer zaligmakend zijn, het is er niet meer voor iedereen en niet-betaalde maatschappelijke inzet is hard nodig’. De gemeente Tilburg onderkent dat al deze ‘waarheden’ een kern van waarheid bevatten. Met het Vertrouwensexperiment wordt geprobeerd tussen deze ‘waarheden’ een ‘derde weg’ te vinden, gebaseerd op experimentuitkomsten.

5. Experiment Wageningen

In Wageningen heeft de gemeenteraad per motie het College opgedragen ‘een vertrouwensexperiment met de bijstand’ uit te voeren waarbij een groep langdurig bijstandsgerechtigden de optie krijgt om gedurende de periode van het experiment onvoorwaardelijk een maandelijkse toelage te ontvangen in plaats van de huidige bijstandsuitkering met de daarbij behorende verplichtingen. In september 2015 heeft het College van B&W een eerste uitwerking van het Vertrouwensexperiment gepresenteerd. Het voorstel is om drie groepen te vormen: een groep bijstandsgerechtigden die gedurende de looptijd van het experiment een onvoorwaardelijke toeslag ontvangt en die ruimte krijgt om bij te verdienen (1); een groep bijstandsgerechtigden die nog steeds te maken heeft met de rechten en plichten uit de participatiewet maar die extra aandacht en ondersteuning krijgt gericht op participatie in werk en maatschappij (2); een controlegroep waarbij het huidige beleid onveranderd van toepassing blijft (3). Er wordt voor controlegroepen gekozen om het effect van het vertrouwensexperiment zuiver en gedegen vast te stellen.

6. Experimenten elders

Ook in andere gemeenten worden door de lokale politiek voorstellen gedaan – al dan niet onder de noemer basisinkomen – om de huidige bijstandsregeling te veranderen door het accent meer te leggen op stimuleren en vertrouwen in plaats van op dwingen en controleren. Als voorbeeld benoemen we kort de initiatieven in enkele gemeenten.

a. Eindhoven: stimulerende bijstandsregeling

Omdat de van rijkswege voorgeschreven standaardregels en standaardwerkwijzen van de Participatiewet niet passen bij de filosofie van maatwerk en burgerbetrokkenheid die centraal staat in het gemeentelijke beleid rond de drie decentralisaties, is vanuit de gemeenteraad het initiatiefvoorstel ingediend om het college op te roepen het gepresenteerde idee van een leertuin (living lab) voor een meer stimulerende bijstandsregeling verder uit te werken. De gemeenteraad heeft eind 2015 het voorstel aangenomen (met 33 stemmen voor en 8 tegen). In het aanvankelijke plan wordt vooral ingezet op het versterken van de intrinsieke motivatie en participatie van bijstandsgerechtigden, met als belangrijk onderdeel een flexibele bijverdienregeling, omdat daarmee de eigen inzet van mensen wordt beloond en omdat uit landelijk onderzoek blijkt dat dit gunstig is voor de uitstroom uit de bijstand. Verwacht wordt dat het vervangen van negatieve prikkels door positieve prikkels gunstige effecten heeft op welzijn, gezondheid, participatie en financiën van bijstandsgerechtigden en hun omgeving. Daarom wordt voorgesteld het experiment op te zetten in een bepaalde wijk om niet alleen positieve effecten te bewerkstelligen voor individuele bijstandsgerechtigden, maar ook voor de gehele wijk.

b. Nijmegen: een lokale variant van het basisinkomen

In kringen van de gemeenteraad van Nijmegen zijn voorstellen ontwikkeld voor een lokale variant van het basisinkomen. Daarmee zou de inkomensondersteuning die nu heel ingewikkeld is, veel eenvoudiger worden. En het zou voor mensen veel makkelijker worden om ge-heel of gedeeltelijk weer te participeren aan de samenleving, ofwel via betaalde arbeid ofwel via vrijwilligerswerk. Er wordt gestreefd naar een ander systeem van sociale zekerheid: vriendelijker en eenvoudiger (minder regels en daardoor minder uitvoeringskosten); uitgaan van wat mensen kunnen (vrijwilligerswerk, mantelzorg, het opzetten van een bedrijf, (kleine of tijdelijke) betaalde banen en ondernemerschap worden gestimuleerd in plaats van ontmoedigd). Voorgesteld wordt een lokale proef uit te voeren waarbij bijstandsgerechtigden een vast bedrag per maand krijgen (bijvoorbeeld minimaal het bedrag van de huidige uitkering). In tegenstelling tot de huidige situatie krijgen zij dit bedrag onvoorwaardelijk: ze zijn niet verplicht te solliciteren, vrijwilligerswerk te doen of een tegenprestatie te leveren. Bijverdiensten naast dit bedrag mag men tot een bepaald bedrag houden. Tijdens het experiment wordt nagegaan of de uitkeringslasten voor de gemeente afnemen, of de deelnemers eerder werk vinden of eerder een eigen bedrijf starten, en of het welbevinden van de deelnemers verbetert.

c. Amsterdam: naar een socialere bijstand

Vanuit de gemeenteraad is een initiatiefvoorstel ingediend voor een meer socialere bijstand. Het bijstandsbeleid moet worden afgestemd op de mensen met een uitkering die aan het werk willen, die de regie op hun eigen leven terug willen pakken, en niet op het kleine deel dat niet wil. Er wordt een beleid gewenst dat uitgaat van vertrouwen zodat mensen weer gaan geloven in hun eigen kunnen en initiatief. Er wordt geopteerd voor een aanpak gebaseerd op ruimte voor ontplooiing, in plaats van repressie en controledrift. Mensen moeten zelf kunnen aangeven welke scholing, leerwerktraject of begeleiding voor hen nuttig is bij de zoektocht naar een baan. Ook wordt het niet wenselijk geacht dat elke verdiende euro wordt verrekend met de uitkering; tijdelijk werk of werk voor een beperkt aantal uren per week moet lonend worden. Juist dit soort banen zijn een goede opstap uit de uitkering. Nu nemen mensen kortdurend werk niet aan, omdat je daarmee je uitkering (deels) verliest. Zzp'ers die tijdelijk te weinig verdienen, moeten vaak hun hele bedrijf opdoeken voor ze weer een uitkering krijgen. De initiatiefnemers in de gemeenteraad willen af van dit soort perverse prikkels. Als reactie op het initiatiefvoorstel doet het College van B&W momenteel onderzoek naar de haalbaarheid van een 'regelluwe bijstand'.

d. Geldrop-Mierlo: de sociale kant van een basisinkomen

In de gemeente Geldrop-Mierlo wordt een plan voorbereid om een experiment met een basisinkomen te starten. De gemeente is met name geïnteresseerd in de sociale kant van zo'n experiment. Dit wil zeggen dat men graag wil weten hoe mensen omgaan met een basisinkomen: wat gaan ze anders doen? Gaan ze wel iets doen? Het idee is op het experiment in te zetten op twee verschillende groepen: gezinnen met Multi[problematiek (1) en jonge mensen die uitvoering willen geven aan een wens/idee (2).

e. Leeuwarden: een échte proef met basisinkomen

Bericht uit Friesch Dagblad van 6 augustus 2015

De gemeente Leeuwarden wil experimenteren met een basisinkomen voor iedereen. PAL/GroenLinks en de PvdA komen op termijn met een initiatiefvoorstel hiervoor. Eerst moet er een vooronderzoek worden gedaan in hoeverre zo'n proef mogelijk is. Dat zegt Jan Atze Nicolai, gemeenteraadslid van PAL/Groen Links in reactie op het voornemen van de

gemeenten Tilburg, Utrecht en Wageningen om een proef met een basisinkomen te starten. Tilburg en Utrecht beginnen een proef met 250 bijstandsgerechtigden die een inkomen krijgen waar ze van kunnen leven, zonder dat ze een tegenprestatie hoeven te leveren. In Tilburg gaat de proef vier jaar duren. "Andere gemeenten kunnen zich bij ons melden. Ik heb liever dat ze ons voorstel overnemen dan dat ze zelf allemaal wat anders gaan bedenken", zegt wijkombudsman Ralf Embrechts. Die verbaast zich erover dat Leeuwarden niet voorkomt in de groep gemeenten die als eersten gebruik maken van de experimenteerruimte die het ministerie van Sociale Zaken geeft. "We hadden de indruk dat Leeuwarden de kar trok." Maar volgens raadslid Nicolai wordt er achter de schermen wel degelijk volop gewerkt aan het voorbereiden van een proef. "Ons plan is veel breder, daarom hebben we meer tijd nodig. We willen voor iedereen in Fryslân een basisinkomen waar je van kunt leven, niet alleen voor bijstandsgerechtigden. Ook UWV'ers, zzp'ers, kunstenaars en mensen met een modaal salaris zouden bij wijze van proef zo'n basisinkomen moeten krijgen. In de experimenteerfase kost dit geld, uiteindelijk bespaar je er misschien wel heel veel mee." Nicolai denkt aan een experiment met duizend mensen.

Overdreven regelgeving

De proeven die na de zomer in verschillende Nederlandse gemeenten van start gaan, zijn feitelijk geen experimenten met een basisinkomen, maar eerder met regelvrije bijstand. De Leeuwarder wethouder Andries Ekhart denkt niet dat een basisinkomen dé oplossing is voor "de overdreven regelgeving in Nederland", maar is wel positief. "Die idiote regels dat een werkloze zestigjarige bij wijze van spreken drie keer per week verplicht moet solliciteren, daar moeten we sowieso van af." Ekhart vindt dat er snel een onderzoek moet komen. Hij wijst erop dat een prominente VVD'er als Ger Jaarsma ook al voor een basisinkomen is. "Los van hoe je erover denkt is het goed om te weten wat de voor- en nadelen zijn." Zo'n onderzoek kan gaan over de groepen die in aanmerking komen voor een basisinkomen en de geschikte hoogte van zo'n inkomen.

Nicolai wil dat de proef uiteindelijk rond 2018 wordt gehouden, als Leeuwarden Culturele Hoofdstad van Europa is. "In het kader van de 'mienskip'." Hij is met Brigitta Meinema (GroenLinks-raadslid in Tytsjerksteradiel) oprichter van de Werkgroep Basisinkomen Fryslân. Ze hebben een eigen website. "Die wordt binnenkort vernieuwd, het wordt een discussiesite."

7. Overleg met Staatssecretaris

In de Participatiewet staat een artikel (artikel 83) dat het mogelijk maakt voor gemeenten om experimenten op te zetten. Per algemene maatregel van bestuur kan voor een bepaalde periode worden afgeweken van een aantal bepalingen in de wet. Het doel is om in de praktijk te onderzoeken of de arbeidsinschakeling en financiering doeltreffender kan als van bepaalde artikelen wordt afgeweken. De Staatssecretaris die belast is met het toezicht op de Participatiewet, mevrouw Jetta Klijnsma, moet besluiten of artikel 83 in werking treedt, voor welke gemeenten en onder welke condities. Vertegenwoordigers van de gemeenten Groningen, Utrecht, Tilburg en Wageningen zijn hierover in overleg met de staatssecretaris. In een brief van 27 oktober 2015 aan de voorzitter van de Tweede Kamer (vergaderjaar 2015-2016, 33161 nr. 198) schrijft genoemde staatssecretaris daarover het volgende: "Tijdens het Algemeen Overleg armoede- en schuldenbeleid op 24 september jl. heb ik u gemeld dat ik in september experimenteervoorstellen heb ontvangen van Utrecht, Wageningen, Groningen en Tilburg en dat ik heb gesproken met de wethouders van deze gemeenten. De uitkomst van het gesprek is dat de vier steden met elkaar gaan bekijken of zij tot een gezamenlijk meer

eenduidig voorstel kunnen komen. SZW denkt actief mee met de doorontwikkeling van deze voorstellen en over wat mogelijk is binnen de kaders van de Participatiewet en het experimenteerartikel in de wet. In november spreek ik de vier wethouders opnieuw en dan ma-ken we de balans op of en hoe wij verder gaan met de experimenteervoorstellen. Ik heb met de wethouders vastgesteld dat het gaat om regelluwe en innovatieve manieren om de Participatiewet mogelijk verder te ontwikkelen en mensen toe te leiden naar werk. Ik informeer u later dit jaar over de uitkomst van dit vervolggerek. Het meest aangewezen kader voor een eventueel experiment met de Participatiewet is artikel 83, waarmee een mogelijkheid tot innovatie wordt geboden. Deze bepaling kan het mogelijk maken dat gemeenten een beleidsexperiment uitvoeren waarin wordt afgeweken van een aantal artikelen van deze wet. Het doel van een experiment moet het onderzoeken zijn van mogelijkheden om de Participatiewet doeltreffender uit te voeren met betrekking tot de arbeidsinschakeling en de financiering. Een experiment kan betrekking hebben op een aantal specifieke onderdelen van de wet, bijvoorbeeld de plicht tot het verkrijgen van algemeen geaccepteerde arbeid of de vrijlating van middelen. Ik vind het van belang dat eventuele experimenten passen in de geest van de Participatiewet en aansluiten bij het activerende karakter van de wet. Voorstellen om alle inkomsten van bijstandsgerechtigden niet langer te verrekenen vind ik dan ook onwenselijk. Daarnaast zijn experimenten waarbij wordt afgeweken van onder andere de inlichtingenplicht of de normhoogte niet mogelijk op basis van het experimenteerartikel. Een experiment zou verder met verschillende waarborgen omkleed zijn, zoals het opstellen van een algemene maatregel van bestuur (AMvB), een voorhangprocedure en meting van doeltreffendheid en effecten."

Het vervolggerek in november jl. heeft naar verluid weinig verandering gebracht in de hierboven door de staatssecretaris omschreven situatie. De vier genoemde vooroplopende gemeenten zijn met elkaar in gesprek over een gezamenlijk voorstel en ook de mogelijke begeleiding en onderzoeken van de beoogde experimenten door universiteiten en hogescholen worden op elkaar afgestemd. Het overleg wordt in februari 2016 voortgezet en de verwachting/hoop is dat er dan een uitgewerkt voorstel voor een algemene maatregel van bestuur ligt. Een van de heikele punten is de mogelijkheid om naast de uitkering bij te verdienen.

Door de landelijke politiek wordt dit overleg met belangstelling gevolgd. Per motie heeft de Tweede Kamer in november 2015 er op aangedrongen dat er experimenteeruimte komt om bijstandsgerechtigden minder verplichtingen op te leggen en meer bijverdienmogelijkheden te creëren, "teneinde op effectievere en efficiëntere wijze mensen uit de bijstand aan werk te helpen". Dit niet alleen voor de vier gemeenten waarmee de staatssecretaris in gesprek is, maar ook voor andere gemeenten. En niet slechts één variant, maar verschillende varianten, "zodat in beeld kan worden gebracht wat de effecten van verschillende keuzes zijn".

(Vergaderjaar 2015-2016, 24515, nr. 313). Door wethouders van veertien andere gemeenten is intussen een gezamenlijke brief gestuurd aan de staatssecretaris waarin eveneens gepleit wordt om ruimte te scheppen voor experimenten in de participatiewet.

Raf Janssen, 31 januari 2016